

SOLIDÀRIA

BUTLLETÍ DE COOPERACIÓ, SOLIDARITAT I PAU

NOVEMBRE
2022
38

SALUT MENTAL I COOPERACIÓ

AJUNTAMENT
SANT BOI
DE LLOBREGAT

SANT BOI
PURA INSPIRACIÓ

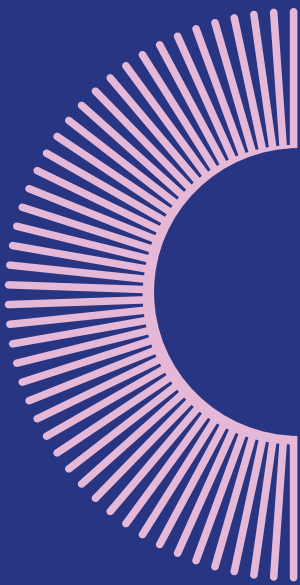

SANT BOI
COMPROMESA

Diputació
Barcelona

SOLIDÀRIA - NÚMERO 38

3/ PRESENTACIÓ

ALBA MARTÍNEZ VÉLEZ, REGIDORA
DE COOPERACIÓ, SOLIDARITAT I PAU

4/ NOTÍCIES

6/ MÉS A FONTS

SALUT MENTAL I COOPERACIÓ

8/ VEUS I INTERDEPENDÈNCIES (I)

ENTREVISTA A MARÍA ESTEVE CANTÓN, TÈCNICA DE
PROJECTES DE LA FUNDACIÓN JUAN CIUDAD ONGD

12/ VEUS I INTERDEPENDÈNCIES (II)

ENTREVISTA A XAVIER RUIZ, TÈCNIC DEL FONS CATALÀ DE
COOPERACIÓ AL DESENVOLUPAMENT, RESPONSABLE DE
L'ÀREA DE CENTREAMÈRICA

14/ ACCIONS PEL CANVI

ENTREVISTA A JOANJO ESTEBAN, DIRECTOR DEL CAN
CASTELLS CENTRE D'ART

15/ INFORMACIÓ I RECURSOS

Edita: Ajuntament de Sant Boi de Llobregat
Cooperació, Solidaritat i Pau

Redacció i correcció: Clara Sopena,
Marina Aguilar i Andreu Heredero

Impressió: Impremta Pagès

93 635 12 00

www.barrejant.cat

sensibilitzaciocooperacio@santboi.cat

Alba Martínez Vélez

Regidora de Cooperació, Solidaritat i Pau

La urgència de la salut mental arreu

El dia 10 d'octubre se celebrava el Dia Mundial de la Salut Mental, una data que vol conscienciar sobre els problemes de salut mental arreu del món. L'organització Mundial de la Salut (OMS) defineix la salut mental com un estat de benestar en el qual la persona és conscient de les seves pròpies capacitats, pot afrontar les tensions normals de la vida, pot treballar de forma fructífera i fer una contribució a la seva comunitat. Si agafem com a referència aquest concepte positiu de la salut mental que va més enllà de l'absència de trastorn o malaltia, podem concloure que, tot i que els estats gasten menys del 2% del seu pressupost a temes de salut mental, en els països del Sud l'atenció que es dedica en aquest camp és gairebé testimonial. És aquí on la cooperació pot tenir un paper destacat.

L'impacte de la Covid-19 sobre la salut mental ha fet aflorar un problema que ja era latent i que demostra que els esforços dels estats han de ser molt més determinants. Hem descobert que els problemes de salut mental són molt més comuns del que pensem tot i que no són tan evidents com els d'origen físic, i que una de cada quatre persones n'experimentarem algun al llarg de la nostra vida. Malgrat que sabem això, l'estigmatització que encara pateixen les persones afectades ens obliga a continuar impulsant projectes tant de millora de l'atenció com de lluita contra l'aïllament social i laboral o l'autoestigma, amb especial dedicació en aquells països on l'atenció que es dedica a aquest assumpte és baixíssima i/o testimonial.

La relació històrica, i estratègica, de Sant Boi amb la salut mental ens predisposa i obliga a abordar el tema, també des de les polítiques de cooperació municipal. De la mateixa manera que cal reforçar els esforços dedicats a l'abordatge de la salut mental aquí, hem d'alinejar també la política de cooperació i aprofundir en aquest aspecte en les passes que ja estem fent conjuntament amb el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament o Juan Ciudad ONGD, l'organització creada per l'Orde Hospitalari de Sant Joan de Déu.

El repte és immens, però si hi ha una ciutat que pot contribuir a fer-ho possible és Sant Boi.

EL BARREJANT 2022 TORNA AMB MÉS FORÇA QUE MAI AMB UN AUGMENT DE LA PARTICIPACIÓ I L'ASSISTÈNCIA DE GAIREBÉ CINC MIL PERSONES

Els dies 7, 8 i 9 d'octubre es va celebrar a Sant Boi de Llobregat la tradicional Trobada de la Solidaritat que, en aquesta edició, reivindicava el lema "Per la vida: Digna i justa!". Amb més de vint activitats i una assistència de gairebé cinc mil persones, les principals propostes d'enguany s'han centrat en la poesia, la dansa, la comèdia, el teatre, les activitats familiars i els concerts.

També s'han fet diverses activitats de reflexió i debat, com la xerrada inaugural, amb les defensores Genith Quitiaquez i Maria Teresa Montaña, conduïda per la periodista Patricia Simón, i la taula rodona amb activistes de Nicaragua, que es va celebrar durant la jornada de dissabte. A més, La Trobada de la Solidaritat ha acollit tres exposicions: "La mirada de les dones" de la Fundació Kassumay, "Sense Refugi" de la CCAR i "Refugi?" del Can Castells Centre d'Art.

Una novetat del Barrejant 2022 ha estat el "Joc de Pistes" de la Fira d'entitats, un circuit en què hi han participat més de setanta-vuit famílies que, a través del joc, han conegut alguns dels projectes de les vint entitats de cooperació i solidaritat de la Fira.

La recaptació econòmica feta a través del sopar solidari (a proposta d'Abarka Càtering) i de la venda de les pochettes (l'obsequi del Barrejant'22) ha estat de 952,20 €. Aquesta és la quantitat que s'ha aportat al "Projecte d'atenció a les necessitats bàsiques (educatives, *psicosocials*, alimentàries, de salut, etc.) de les dones i nenes afganeses", del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, liderat per l'Associació Ponts per la Pau.

Font: Maud-Sophie Andrieux

TRES DEFENSORES DELS DRETS HUMANS COMPARTeixEN LA SEVA EXPERIÈNCIA AMB MÉS DE CINQ-CENTS ALUMNES D'ESO I BATXILLERAT DE LA CIUTAT

La desena edició del Fòrum d'alumnes defensors i defensores dels drets humans ha reunit més de cinc-cents alumnes de sis instituts de Sant Boi. Aquesta activitat s'emmarca en el projecte Ciutats Defensores dels Drets Humans.

Després de fer un taller introductor de sensibilització, a càrrec de l'Institut Diversitas, els dies 10 i 11 d'octubre l'alumnat va conèixer de primera mà la feina i l'activisme de tres defensores: Lorraine Leete (advocada i coordinadora del Legal Centre Lesvos), Maria Teresa Montaña (periodista mexicana i directora del portal "The Observer, periodismo y verificador del Discurso Público") i Lucinda Evans (activista sud-africana pels drets de les dones i de la comunitat LGTBIQ+).

Els tres fòrums celebrats (dues edicions d'ESO i una per a batxillerat) van comptar també amb a participació de l'Aula Oberta de Teatre Social, formada per una dotzena de joves que preparen cada any una petita escena de teatre sobre les defensores.

Els centres participants en aquesta edició del Fòrum han estat Marianao, Joan Bardina, Pedagogium Cos, Rafael Casanova, Camps Blancs i Sant Josep.

LA COOPERATIVA NADIR AVALUA EL PLA DIRECTOR DE COOPERACIÓ

Nadir és una cooperativa formada per un grup de persones expertes en cooperació internacional i acció humanitària, sostenibilitat, gènere, migracions, educació i altres aspectes relacionats.

Durant els darrers mesos l'equip de Nadir s'ha encarregat de fer l'avaluació del Pla Director de Cooperació 2017-21

a través de l'anàlisi de documents i dades i la realització d'entrevistes a l'Equip de Cooperació, Solidaritat i Pau, a altres tècnics i tècniques de l'Ajuntament, a personal polític; i d'un procés de treball amb les diferents entitats de cooperació del Consell.

Després de fer un retorn de les principals línies i conclusions de l'avaluació a la Unitat de Cooperació, Solidaritat i Pau, en les properes setmanes s'establiran diferents espais de treball amb la Cooperativa per tal que aquesta pugui traçar les línies del que serà el proper nou Pla Director de Cooperació.

CIUTADANIA I ESCOLES VISITEN L'EXPOSICIÓ REFUGIUM?

Del 29 de setembre al 29 d'octubre el Can Castells Centre d'Art (CCCA) ha acollit l'exposició *Refugium?*, una retrospectiva que aglutina diferents propostes artístiques que volen reflexionar al voltant de les migracions i el dret d'asil. L'exposició ha estat creada pel CCCA, la dinamitzadora d'art comunitari Nien Boots i l'equip de Cooperació, Solidaritat i Pau de l'Ajuntament, amb la col·laboració de la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat.

Partint del qüestionament del que realment significa la paraula REFUGI, l'exposició posa l'accent en el compromís de Sant Boi com a Ciutat Refugi i en l'acció comunitària artística com un espai per fomentar la reflexió i la mobilització social. La mostra, que han visitat 318 persones, recull un seguit de peces de diferents artistes, molts dels quals santboians i santboianes, que han treballat de manera plàstica o conceptual el tema del refugi, així com també els materials i objectes plàstics que han treballat les escoles de Sant Boi que han participat durant sis anys en la Commemoració del Dia Mundial de les Persones Refugiades.

El 4 d'octubre es va fer la inauguració de l'exposició, a la qual van assistir 120 persones. Hi va participar l'orquestra de l'Escola Municipal de Música Blai Net (la qual participa cada any amb la commemoració) i es va fer una visita guiada a l'exposició, a càrrec del Director del CCCA. A més, durant tot el mes d'octubre un total de 325 alumnes de 5è i 6è de set centres educatius de la ciutat han passat per l'exposició per tal de veure exposats els seus treballs i també l'obra d'altres artistes. Les visites guiades escolars les ha estat dinamitzant l'Amin, un jove refugiat iranià.

EL DIA INTERNACIONAL DE LA CIUTAT EDUCADORA CENTRA EL LEMA D'AQUESTA EDICIÓ EN LA PAU I LES OPORTUNITATS

El lema per al Dia Internacional de la Ciutat Educadora 2022, escollit mitjançant un procés de consulta a tots els membres, és «La Ciutat Educadora, ciutat de pau i oportunitats». L'objectiu d'aquesta celebració és mobilitzar tots els agents socials dels diferents municipis i unir esforços per promoure la pau, la convivència, la solidaritat i la inclusió. L'objectiu és una celebració dinàmica i participativa que promogui el diàleg i serveixi per donar a conèixer totes les oportunitats que ofereix el municipi, i generar noves sinergies.

A Sant Boi l'acte central es farà la tarda de dilluns 28 de novembre a Can Massallera, amb una taula rodona formada per representants de l'Escola de Cultura de Pau, personal i joves del Centre Obert Don Bosco, el Col·lectiu de Mujeres de Matagalpa i una persona de l'Equip de Mediació i Restauració Comunitària de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat.

Dia Internacional de la Ciutat Educadora

SANT BOI DE LLOBREGAT SUMA ESFORÇOS PER L'ACOLLIDA DE PERSONES SOL·LICITANTS D'ASIL

En la sessió de la Junta de Govern Local del 20 de juliol de 2022 es va aprovar el conveni de col·laboració entre Benito Menni Casm-Germanes Hospitalàries, Creu Roja Espanyola, Comitè local Creu Roja de Sant Boi de Llobregat i l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat amb l'objectiu d'unir esforços per a la posada en marxa d'un centre per a l'acollida i integració de persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional, amb motiu de l'emergència derivada de la crisi a Ucraïna des del 24 de febrer de 2022, especialment persones en situació de vulnerabilitat. Aquest centre serà gestionat per Creu Roja en el marc de la xarxa estatal del programa d'acollida, tot ampliant les places d'acollida existents a la ciutat de Sant Boi. En la posada en marxa d'aquest centre, que està prevista per mitjans de novembre, s'ha comptat amb la col·laboració del Rotary Club "Satèl·lit de Sant Boi" i el fons d'acollida de refugiats d'Ucraïna de la Fundació Rotària que ha fet la donació de mobiliari i parament de la llar.

Històricament la salut mental ha estat un dels àmbits més oblidats en el camp de la salut pública i comunitària. Es tracta d'un àmbit que pateix un notable infrafinançament, marcat pel fet que en moltes ocasions les malalties relacionades amb la salut mental es desconeixen, s'invisibilitzen, s'estigmatitzen o bé es rebutgen, per por o desconeixement de les pròpies persones que les pateixen i les del seu entorn més proper. A més, sovint la salut mental és vista com un problema que requereix únicament l'internament i la medicació del pacient, sense tenir en compte la seva dimensió social, estructural o comunitària.

Una de les realitats més presents arreu del planeta és la dificultat d'accés als serveis d'atenció a la salut mental, repte que s'agreuja encara més en els indrets més rurals i en els països del Sud Global, els que en pateixen greument les conseqüències: manca de recursos, manca d'infraestructures sanitàries, difícil accés als serveis de salut, falta de serveis d'atenció psiquiàtrica, falta de personal, etc.

Si analitzem breument algunes dades, segons l'informe de l'OMS de l'estat de la salut mental al món publicat el passat mes de juny de 2022, els problemes de salut mental seran la principal causa de discapacitat al món. L'organització també apunta que les persones que pateixen trastorns mentals greus moren entre

deu i vint anys abans que la resta, i que són les més pobres les que tenen un major risc de patir malalties de salut mental i, alhora, les que menys probabilitats tenen de rebre l'atenció adequada.

Al món, actualment hi ha quatre-cents cinquanta milions de persones que pateixen algun problema relacionat amb la salut mental, però entre el trenta-cinc i el cinquanta per cent d'aquestes no reben cap mena de tractament o, si ho fan, reben un tractament inadequat (dades de la Confederación Salud Mental España).

Una altra realitat complexa que no es pot deixar de banda és l'augment exponencial dels problemes de salut mental entre els i les joves

LA SALUT MENTAL EN XIFRES

d'arreu del món per causa de la pandèmia de la covid-19. Com s'ha vist en els darrers mesos les restriccions en matèria de drets i llibertats individuals i col·lectius que ha suposat la pandèmia (en major o menor grau depenent de la gestió que n'ha fet cada país), han deixat greus seqüeles entre tota la població, però ha tingut conseqüències força greus especialment en la població més jove. Aquesta situació agreuja un punt de partida que ja no era massa favorable: segons dades de l'OMS, al món un de cada set joves i adolescents de deu a dinou anys pateix algun tipus de trastorn mental, i el suïcidi és la quarta causa de mort entre els i les joves d'entre quinze i vint-i-nou anys. Per altra banda, segons dades de la Confederación Salud Mental España, la meitat dels problemes de salut mental en persones adultes comença abans dels catorze anys d'edat, i un setanta-cinc per cent d'aquests es dona en joves de menys de divuit anys.

Davant d'aquest escenari, què pot fer la cooperació internacional?

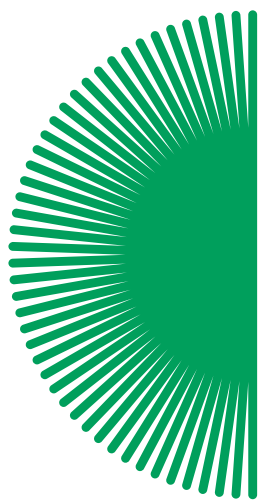
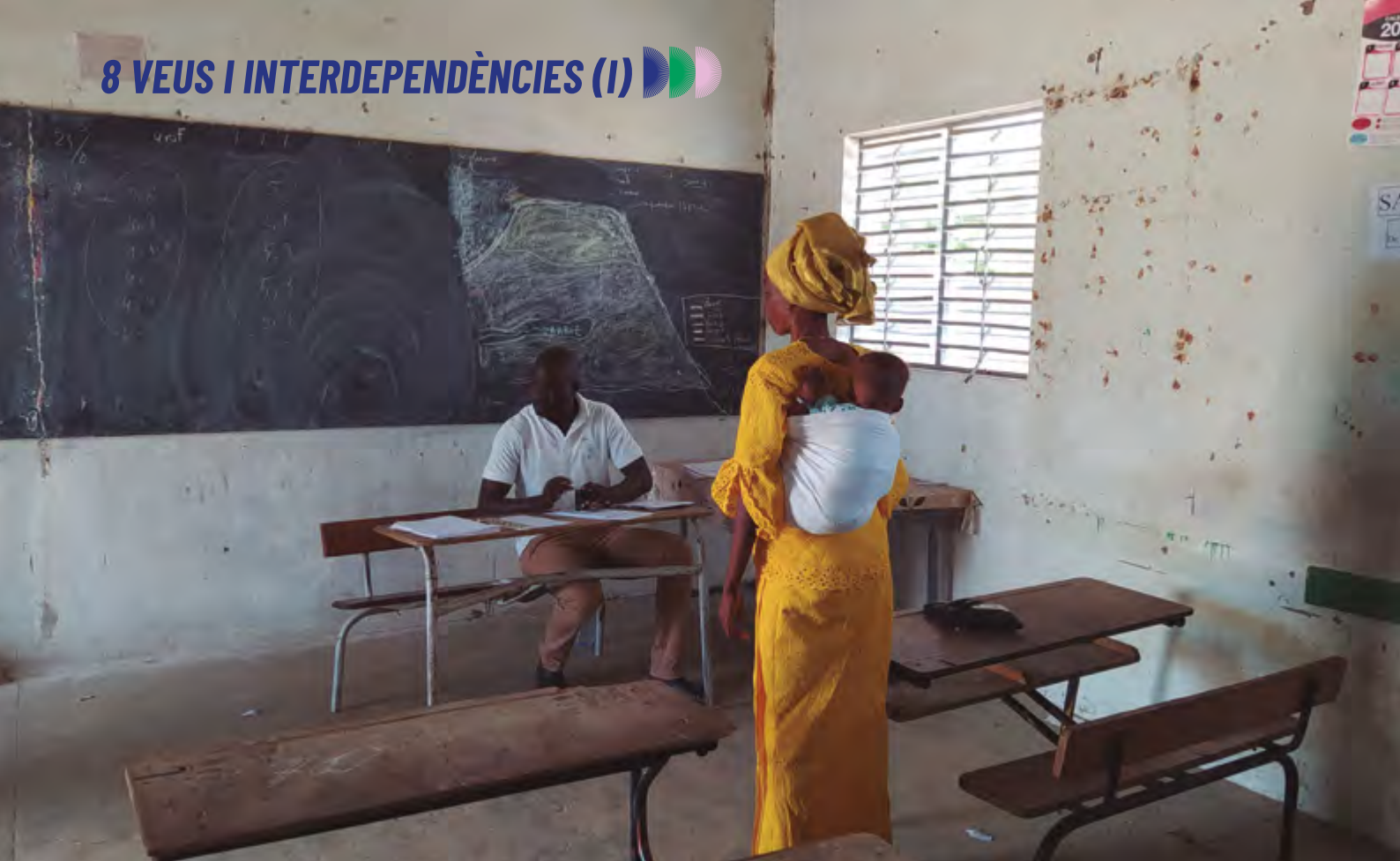
Les polítiques de cooperació internacional esdevenen una eina molt important a l'hora d'abordar moltes de les problemàtiques esmentades. Es fa evident que cal incorporar una mirada integral de la salut mental que impliqui la participació i coordinació dels diferents agents (municipis, governs, administracions, professionals sanitaris, organitzacions de la societat civil) des d'una perspectiva holística. Des del disseny dels projectes fins a la seva implementació i avaluació, la cooperació internacional treballa per garantir la cobertura dels drets humans i eradicar les diferents formes de desigualtats de totes les persones i, com en altres àmbits, per garantir el dret a la salut cal treballar de manera multidisciplinària. Evidentment aquests esforços han d'anar acompanyats d'una legislació sòlida al voltant de la salut mental, que tingui en compte les seves diferents dimensions i que aposti per una intervenció de caire comunitari, no només sanitari o assistencial. A més, cal també una inversió que atengui les necessitats reals d'aquest àmbit, perquè invertir en salut mental és sinònim d'una millor qualitat de vida.

Font: SOM Salut Mental 360

Ja sigui des de l'àmbit municipal com des de contextos més amplis, altres aspectes fonamentals que també es poden abordar des de l'àmbit de la cooperació internacional són la prevenció, la sensibilització i la incidència política. Salut mental, salut pública i drets humans han d'anar de bracet si volem viure en una societat on els drets humans es garanteixin plenament. En aquest sentit, cal destacar que entre els disset Objectius de Desenvolupament Sostenible que marca l'Agenda 2030, el número tres es basa en Salut i Benestar, i estableix justament un epígraf específic al voltant del tractament de la salut mental.

Amb tot, l'àmplia trajectòria de la ciutat de Sant Boi en matèria de salut mental, amb dues institucions referents en aquest àmbit, com són el Parc Sanitari Sant Joan de Déu i el centre de Benito Menni, ens permet aplicar el coneixement i l'experiència acumulada en aquest camp per traslladar-la en d'altres contextos internacionals on la salut mental no és una prioritat. Aprofitar aquest camp d'expertesa, doncs, és la millor manera que pot tenir la cooperació santboiana per millorar la qualitat i l'accés a la salut mental arreu del planeta des de l'àmbit local.

ENTREVISTA A MARÍA ESTEVE CANTÓN, Tècnica de Projectes de la **FUNDACIÓN JUAN CIUDAD ONGD**, entre els quals es troba el projecte del centre de salut mental Dalal-Xel (Thiès, Senegal), finançat per l'Ajuntament de Sant Boi i el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament.

Quina és la cobertura de l'accés al sistema de salut al Senegal? I la situació de la salut mental al país?

El sistema sanitari senegalès està organitzat en una estructura piramidal de tres nivells: central (Ministeri de Sanitat), intermedi (Regions Mèdiques) i perifèric, que s'anomena districte sanitari. En total compta amb catorze regions mèdiques i setanta-cinc districtes.

Actualment no compta amb una Cobertura Sanitària Universal, però l'últim Pla nacional de salut i desenvolupament social, PNDSS 2019-2028, té com a repte fonamental el progrés

del país cap a una cobertura sanitària universal (CSU) per a la consecució de l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible (ODS) número 3.

La situació de la salut mental al Senegal ha patit un descuit generalitzat. Malgrat els esforços del govern per integrar la salut mental en el sistema de salut, el nombre total de llits per tractar les malalties mentals és de tres per cada cent mil habitants; el nombre de personal mèdic psiquiàtric és només d'1.6 per cada milió d'habitants i el de personal de psicologia és de quatre per cada deu milions d'habitants, segons xifres de PNUD del 2017.

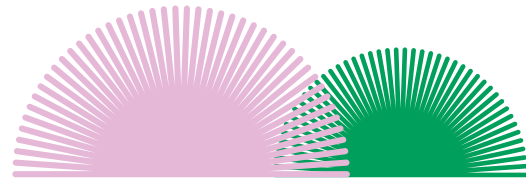
Com en molts dels països en desenvolupament el Senegal no té un sistema d'informació fiable sobre l'abast dels problemes dels trastorns mentals, dels problemes relacionats amb l'ús i abús de substàncies psicoactives, així com de les discapacitats que causen.

Des del punt de vista de l'oferta pública d'atenció de salut mental, el Senegal compta actualment amb catorze estructures d'atenció psiquiàtrica, de les quals només sis són centres especialitzats, entre els quals es troben els dos centres Dalal-Xel de l'Orde Hospitalari de Sant Joan de Déu. Més del cinquanta per cent d'aquestes estructures es troben centralitzades a Dakar i, per tant, molt poc accessibles per a la majoria de la població, ja que el setanta per cent viu en àrees rurals aïllades. Aquesta situació mostra la dificultat que hi ha en l'accés als serveis d'atenció psiquiàtrica al país i la desigual distribució de l'atenció a la salut mental.

Des de la Fundació Juan Ciudad ONGD treballem per garantir el dret a la salut mental de la població resident a les àrees rurals del país, a través d'un programa d'atenció primària de salut mental. Quines són les vostres principals línies d'actuació?

La Fundació Juan Ciudad ONGD, de l'Orde Hospitalari de Sant Joan de Déu, ha donat suport al centre Dalal-Xel a Thiès, contrapart del projecte (pertany a la província Africana de l'Orde Hospitalari), en la identificació de les tres principals barreres d'accés als serveis d'atenció mèdica per a persones amb malalties de salut mental: barreres per raons geogràfiques (com ja s'ha mencionat la majoria dels serveis es troben molt aïllats de les zones rurals, on hi viu un el setanta per cent de la població), barreres per raons econòmiques, ja que la taxa de pobresa del país s'estima que és del 46,7%, i

La Fundació Juan Ciudad ONGD, de l'Orde Hospitalari de Sant Joan de Déu, ha donat suport al centre Dalal-Xel a Thiès

barreres per raons socioculturals, per estigmatització, creences culturals, aproximacions a la salut mental des d'una perspectiva tradicional basada en aspectes màgics i espirituals, sumat a una baixa taxa d'alfabetització, que no supera el 42,3 %.

Arran d'aquestes barreres, en col·laboració amb la Fundació Juan Ciudad ONGD, el centre planteja la creació d'un programa d'atenció primària de salut mental que pugui ajudar a garantir el dret de la salut mental a la població de les zones rurals del Senegal, a partir de quatre línies d'actuació:

1. Facilitar l'accés als serveis d'atenció a la salut mental a través de la reducció o supressió de les barreres geogràfiques, econòmiques i socioculturals.
2. Establir i enfortir xarxes locals d'intervenció que donin suport i col·laborin amb el programa.
3. Empoderar i capacitar la població beneficiària, els pacients i familiars en les cures mèdiques i personals que requereix el tractament de les malalties mentals
4. Millorar la qualitat dels serveis d'assistència mèdica ambulatoria a través de la capaciació del personal mèdic i reforç de material i equipaments.

El centre de salut mental Dalal Xel de Thiès atén set comunitats rurals i és l'únic centre hospitalari de salut mental a la regió que facilita activitats i serveis d'atenció socio sanitària per a persones amb algun tipus de malaltia mental. Com hi treballau?

El programa de Salut Mental Comunitària consisteix a acostar la salut mental a les zones d'on provenen els i les pacients que es van registrant a la base de dades del centre. La majoria ha de recórrer distàncies molt llargues i no arriben a temps o han de passar una o dues nits fora de casa seva, o no poden fer el seguiment o el tractament perquè no poden aconseguir la medicació, per falta de disponibilitat a la seva regió o per qüestions econòmiques.

Sobre la base d'aquesta situació el centre va seleccionar quatre punts de referència on realitzar les consultes ambulatories tres dissabtes al mes, cada cap de setmana en un punt diferent, per poder cobrir tota la població de les comunitats rurals dins de l'àmbit del projecte. Abans de cada sortida informen telefònicament tots els pacients registrats. També compten amb el suport voluntari de persones que viuen en aquestes comunitats, que els ajuden a convocar la gent, a habilitar l'espai per passar les consultes i organitzar-ne l'ordre perquè tothom pugui ser atès.

Com us coordineu entre els diferents agents de les comunitats i les institucions i referents de salut de la zona?

El projecte està coordinat amb les institucions sanitàries en l'àmbit regional. Cada any es realitza com a mínim una reunió amb cadascun dels directors i directores mèdiques dels quatre districtes on es realitzen les consultes i amb els quatre responsables dels quatre centres de salut corresponents.

Per altra banda, hi ha un conveni amb l'Hospital Universitari Psiquiàtric de Fann, a través del qual els metges i les metgesses que realitzen l'especialització en psiquiatria fan tres mesos de pràctiques al centre Dalal-Xel i participen del Programa de Salut Comunitària.

Per últim, en l'àmbit local, a més de la xarxa de voluntariat que ajuda en la posada en marxa de les consultes, hi ha també una bona comu-

nicació i relació amb els "Marabús", metges tradicionals i líders espirituals, amb molta rellevància entre la població, que col·laboren aconsellant les persones que s'hi adrecen, perquè es posin en contacte amb el Centre de Sant Joan de Déu Dalal-Xel o assisteixin a les visites comunitàries.

Quins reptes se us plantegen quan actueu en aquestes comunitats?

Després de dos anys d'implementació del projecte, des del 2020, una de les dificultats amb les què ens trobem és alhora d'avaluar l'impacte que el projecte està tenint en la població i com aquest està millorant la salut mental de la gent.

En relació amb l'execució del projecte han sorgit diversos reptes, com la falta d'espais fixos i en condicions per poder realitzar les consultes (que estiguin protegits del sol i la pluja), perquè actualment es realitzen en espais oberts i en petites aules. Un altre repte és reduir el temps d'espera, ja que cada vegada més persones s'adrecen a les consultes, però amb els recursos de què disposa el projecte no és possible, de moment, ampliar l'equip mèdic o ampliar el nombre de zones d'intervenció.

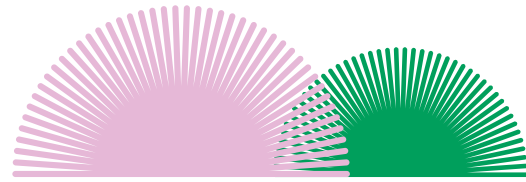
Aconseguir informatitzar la base de dades del programa és un altre dels reptes per millorar l'eficiència del projecte, i una altra dificultat és la falta de medicaments psiquiàtrics en l'àmbit nacional i que els que estan disponibles a les farmàcies i els centres especialitzats siguin accessibles per a la població.

Quins són els propers passos del projecte?

Els propers passos són:

- Consensuar un equip mèdic exclusiu per al programa de salut mental, que garanteixi autonomia i sostenibilitat al projecte.
- Incrementar el nombre de zones d'intervenció, per reduir el nombre de pacients per sortida i que hi hagi més zones properes a les persones beneficiàries.
- Construir o habilitar espais fixos i condicionats per millorar la qualitat dels serveis i el benestar de les persones ateses i de l'equip mèdic.
- Avaluar l'impacte del projecte sobre la salut mental de les persones.

Actualment arribem a 9.240 dones i 8.760 homes, però si aconseguim aquestes millores el projecte podrà tenir un impacte molt més gran i millorar la salut de moltes més persones.

En col.laboració amb la Fundació Juan Ciudad ONGD, el centre de salut Dalal-Xel, a Thiès, planteja la creació d'un programa d'atenció primària de salut mental que pugui ajudar a garantir el dret de la salut mental a la població de les zones rurals del Senegal

ENTREVISTA A XAVIER RUIZ,

Tècnic del Fons Català
de Cooperació al
Desenvolupament.
Responsable de l'àrea de
Centreamèrica.

En línies generals, quin és l'estat de la salut mental als països de Centreamèrica?

La salut mental és una de les especialitats menys dotades de personal i recursos a la regió, i són pocs els professionals mèdics que han optat per aquests estudis. Malgrat que la Covid ha incrementat la necessitat d'accedir a recursos de salut mental segueix sent una àrea poc reconeguda. La sanitat pública ha creat a Nicaragua els CAP (Centres d'Atenció Psicosocial) en l'àmbit local, però tenen moltes mancances d'infraestructura i de psiquiatres especialitzats, malgrat ser una via interessant per descentralitzar els recursos existents. La salut mental encara és vista com un problema que requereix internament i medicació del pacient, però cal impulsar nous mètodes de treball que facilitin la integració social de les persones i que actuïn directament sobre la comunitat.

En aquest context, existeix un accés igualitari al dret a la salut, entre la ciutadania? I quant a l'accés als serveis de salut mental, hi ha una bretxa de desigualtat o col·lectius que estan més desfavorits?

Tot i que el sistema públic de salut és general a tota la regió hi ha evidents mancances i diferències entre territoris. Les àrees rurals, on viu una gran part de la població amb menys recursos, i els territoris indígenes són els més oblidats i compten amb pocs serveis especialitzats de proximitat, la qual cosa obliga la població a fer llargs i costosos desplaçaments per ser atesos a les grans ciutats. Molta gent no pot anar més enllà de consultes en centres d'atenció primària que no poden oferir solucions a llarg termini, i que tampoc no compten

amb el personal tècnic adequat. La salut mental requereix seguiment i teràpies intensives a les quals molt pocs pacients poden accedir.

Quines són les principals línies de treball que s'han impulsat des del Fons Català en matèria de salut mental, a les diferents regions de Centreamèrica?

Des del Fons Català ja fa uns anys que vam prioritzar la salut mental com un eix estratègic de treball, simultàniament amb el de l'atenció a les persones amb tot tipus de discapacitat. Com comentava, aquests sectors tenen dificultats especials per accedir a serveis de qualitat, i la cooperació ha d'acompanyar els esforços nacionals i locals per avançar en aquesta millora.

Nosaltres ens hem recolzat a Catalunya en fundacions i serveis especialitzats en salut mental (com ara la Comunitat Terapèutica del Maresme o l'associació Arep per la salut mental) per activar processos de cooperació tècnica que permetin compartir experiències de treball amb Centreamèrica. Més enllà del suport econòmic cal, sobretot, millorar els enfocaments i les estratègies en salut mental, formant professionals de la psicologia i la psiquiatria per aplicar les noves tendències en la matèria. Això inclou estades a Catalunya o a Nicaragua de professionals d'ambdós territoris.

En aquesta línia vam engegar fa dos anys el projecte "Atenció a la salut mental i a les greus problemàtiques psicosocials derivades de la violència de gènere i les drogodependències al municipi de Puerto Cabezas", on de bracet amb diferents actors locals, el Ministeri de Salut i

la cooperació de la Comunitat Terapèutica del Maresme, es va crear un servei d'atenció psicosocial municipal i comunitari. L'objectiu era, també, actuar sobre problemàtiques molt específiques de la regió caribenya, com la violència de gènere, que necessiten suport emocional intensiu i un acompanyament molt directe.

A més, el 2019 vam donar suport a la posada en marxa del "Projecte social i comunitari per a la inclusió de les persones amb problemes de salut mental al departament d'Estelí, Nicaragua", amb el suport de l'associació Arep. Es pretenia construir un sistema d'inclusió social mitjançant activitats comunitàries i empoderament de xarxes de suport, que asseguressin l'acompanyament necessari per a la inclusió i la rehabilitació psicosocial de les persones amb problemes de salut mental. El suport del MINSA (Ministeri de Salut de Nicaragua) era cabdal, ja que cal anar institucionalitzant aquestes accions com a política pública, que puguin ser replicables després en altres municipis.

Des de la cooperació internacional, com es pot contribuir a la millora de l'accés de la ciutadania a la salut mental?

Les iniciatives comentades responen a diferents maneres de treballar per objectius co-

La salut mental és una de les especialitats menys dotades de personal i recursos a la regió

muns, i és necessari fer servir diverses metodologies de treball. Una cosa és l'atenció directa a la persona que requereix el servei però, a la vegada, és necessari aproximar-se a l'entorn familiar per canviar conductes que facilitin el suport emocional des de la llar. Igualment, hem treballat amb pacients que han superat fases crítiques de la seva malaltia, perquè siguin relators del seu cas a la població escolar i això serveixi per sensibilitzar els joves sobre temes que els poden afectar. Es tracta de buscar diferents alternatives per arribar a sectors de població el més amplis possible, i sempre sobre la base de rebaixar l'estigma que la salut mental ha tingut tradicionalment a Centreamèrica, normalitzant i integrant una realitat que és més estesa del que la majoria pensa.

Des del Centre d'Art fa molts anys que treballa amb col·lectius de Salut Mental. Per què treballar aquest tema des de l'art?

El nou projecte que vam iniciar al CCCA l'any 2017 tenia com a missió ser un centre d'art de proximitat, participatiu i obert a tota la ciutadania i, per tant, els col·lectius de persones usuàries dels serveis de salut mental havien de formar part del Centre com a ciutadania de ple dret. L'art és el llenguatge universal que ens permet treballar les nostres emocions, ens permet parlar del que ens angoixa, ens fa feliços... i tothom té aquesta necessitat, tinguis o no tinguis un diagnòstic de salut mental. L'art és beneficiós per a tothom!

En què consisteix el programa Torrents d'art i quina implicació hi té el CCCA?

Torrents d'Art és un projecte que té com a objectiu principal promoure les pràctiques creatives al Parc Sanitari de Sant Joan de Déu des dels processos comunitaris. Amb la idea que les persones usuàries dels serveis de Sant

ENTREVISTA A JOANJO ESTEBAN

Director del Can Castells
Centre d'Art

Joan de Déu puguin disposar de diferents projectes i iniciatives on poder utilitzar la creativitat com a eina de millora personal, sempre oberts a tota la ciutadania. Des del CCCA promociem aquest enfocament comunitari, connectant aquest projectes amb el teixit civil i associatiu de la ciutat.

Properament tindreu l'exposició Projecta't!, que tracta el binomi de Salut mental i adolescència. Què hi podrem trobar?

Projecta't! és una exposició molt necessària, si tenim en compte l'augment exponencial dels problemes de salut mental entre els i les joves. El projecte neix fruit de la col·laboració entre la Fundació Orienta, que té com a objecte l'atenció de la salut mental infantojuvenil i BAU Centre Universitari d'Arts i Disseny de Barcelona. A l'exposició podrem veure les produccions audiovisuals de l'alumnat envers la prevenció de la salut mental en l'adolescència i el seu entorn. Tres anys de treball posats a l'abast dels adolescents del territori, d'instituts i d'associacions. La visita consisteix en un recorregut guiat per les diferents peces, que ofereix una experiència emocional, visceral i altament didàctica, i promou una reflexió i un diàleg. La intenció és la d'activar actituds resilents, mostrar als adolescents que es pot demanar ajuda al nostre entorn i que es pot mirar el futur amb esperança.

CC CAN
CA CASTELLS
CENTRE
D'ART

PÀGINES WEB

Clúster de Salut Mental de Catalunya

Organització sense ànim de lucre que treballa per generar un ecosistema que dinamitza els sectors de la salut mental, les neurociències i l'envelliment.

<https://www.clustersalutmental.com/>

Guia de serveis públics per a la Salut Mental i el Benestar Emocional de Sant Boi

L'objectiu d'aquest recurs és donar més visibilitat als Serveis de Salut Mental de Sant Boi de Llobregat perquè siguin més accessibles per a la seva població.

https://www.santboi.cat/fotos/salut/GUIA_SALUTMENTAL_SB.pdf

Servei d'Assessoria psicològica per a joves de Sant Boi

El Servei s'adreça a joves de Sant Boi d'entre 16 i 35 anys per donar-los suport en la presa de decisions, conflictes familiars o de parella, dificultat en les relacions personals, control d'estrès, angoixa davant dels exàmens, autoestima o autoimatge, soledat, pors, etc.

<https://joventutsantboi.wordpress.com/assessoria-psicologica/>

SOM Salut Mental 360: Un projecte impulsat per centres de l'Ordre Hospitalari de Sant Joan de Déu

<https://www.som360.org/ca/monografico/dia-mundial-salut-mental/articulo/salut-mental-xifres>

INFORMACIÓ I RECURSOS

PÀGINES WEB

“La OMS subraya la urgencia de transformar la salud mental y los cuidados conexos”- Comunicat de Premsa (OMS, JUNY 2022).

<https://www.who.int/es/news/item/17-06-2022-who-highlights-urgent-need-to-transform-mental-health-and-mental-health-care>

Salut mental i adolescents (OMS)

<https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health>

Informe sobre el estado de los derechos humanos en salud mental 2020. Document elaborat pel Comitè de Defensa de Drets Humans de la Confederación Salud Mental España:

<https://consaludmental.org/centro-documentacion/informe-derechos-humanos-salud-mental-2020/>

Cooperació i Salut Mental: un repte pendent – Fons Català de Cooperació al Desenvolupament

<https://www.fonscatala.org/ca/comunicacio/noticies/cooperacio-i-salut-mental-un-repte-pendent>

SOLIDÀRIA - NÚMERO 38